

MAKROREGIONÁLIS SZEMLÉLET AZ EURÓPAI UNIÓ REGIONÁLIS POLITIKAI DOKUMENTUMAIBAN

*THE MACROREGIONAL VIEWPOINT IN THE DOCUMENTS OF THE
REGIONAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION*

SZABÓ PÁL*

Abstract

In recent years there is an increasing emphasis on the macroregions in the documents of the regional policy of the EU (Cohesion Reports, Territorial Agenda), and more and more macroregional strategies were borned in the regional policy (Baltic, Danube, Alps, Ion-Adriatic). In this paper these formations are analysed: at first the notion of the macroregion is specified, secondly the different types of the macroregions in the documents are analysed by a theoretical approach. The position of Hungary in these territorial subdivisions is described also. The results show that the main basis of the new macroregions are the common challenges and transnational trait, which may result new institutionalization.

1. Bevezetés

Az elmúlt években előtérbe kerültek a makrorégiók az Európai Unió regionális politikai dokumentumaiban, és utóbb már magában a regionális politikában is: egyrészt a kohéziós jelentések és az új Területi Ágenda mutat fel, jellemez a kontinensre ilyeneket, másrészt új makroregionális stratégiák születtek sorra. Felmerül ezek kapcsán, hogy miként is fogjuk fel őket, miként tekintünk ezekre a formációkra, illetve hogyan illeszkednek a kapcsolódó területi tudományos és szakpolitikai szemléletekbe. Tanulmányunkban ezt járjuk körül.

2. Elméleti alapok

A régió fogalmát, annak tudományos és szakpolitikai szerepe, súlya miatt számos elméleti munka taglalja (Szabó 2015). Ezek szintéziséből a legfőbb tartalmi elemek a területi lehatárolás (konkrét határvonal, területi folytonosság) és az összetartozás, amely vagy komplex társadalmi, gazdasági értelemben (kohézió), vagy/és intézményi formában jelenhet meg. Emellett, kevésbé

---

* egyetemi docens, Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar Regionális Tudományi Tanszék

hangoztatva és „határvitákkal övezve”, de a környező területektől való megkülönböztetés lehet még markáns jegy. A régió két fő elméleti típusa között a belső hasonlóság (homogén régiók) és a különbözőségből eredő összekapcsoltság (csomóponti régiók) tesz különbséget.

Bár a régiót leginkább a települési (lokális) és az országos szint közé helyezzük, a regionális szint egységeként meghatározva, ugyanakkor a területkategorizálás során esetenként használatosak a mikro-, mezo- és makrorégió kifejezések is. E kategóriáknál a méret tér el, de a fő elemek elvileg nem, azaz a makrorégiók esetében például olyan egységekben gondolkodunk elméletileg, amelyek akár több országra is kiterjednek, területileg összefüggők és megragadható, jelen van az összetartozás, illetve a környezetétől való elkülönülés valamilyen értelemben. Ami ebben kritikus elem, az a határokon átívelés, a több szuverén állam, illetve részeinek egyfajta integrálása egy területi egységbe.

Emiatt Dubois és szerzőtársai (2009) a területi hatalmi szintek rendszerében értelmezik ezt a jelenséget: a régió (és így egy makrorégió is) nem egy adott fizikai objektum, hanem különböző gyakorlatok formázzák, alakítják, emiatt úgy tekinthetünk rá, mint az érdekeltek egy csoportjának produktumára, és maga a regionalizáció pedig egy stratégiaként is felfogható. Ez utóbbi viszont változhat idővel, és a régiók a társadalmi kommunikációban (és a gyakorlatban) újratermelődhetnek. Mindezt intézményesülés kísérheti, különböző társadalmi diskurzusok eredményeként. Azaz felfogásukban a makrorégió egy tárgyalássorozatok után előálló konstrukció, így pontos kritériumok nem adhatók rá. Hogy milyen formában jelentkezik a makrorégió, azt úgy látják, elnézve a különböző szakirodalmakat, hogy fontos egyrészt az inter- és transznacionális jelleg, kapcsolatok, ahol a funkcionális kapcsolatok mellett kiemelt a földrajzi kapcsolat (a területi kontinuitás), másrészt kiemelik, hogy a funkcionális kapcsolatok közül a kereskedelem kapcsán beszélnek gyakorta makrorégiókról. A különböző tanulmányok szerint a makrorégió meghatározás alapját pedig a közös jellemzőkben (homogenitásban) látják, de ebből tovább vezetve eljutnak az ebből eredő közös kihívásokig, és megfogalmazzák, hogy szükség van határokon átnyúló közös stratégiai tervekre (Dubois et al 2009). Ez alapján viszont úgy tűnik, hogy a makrorégiók esetében a két elméleti típusból a homogén, ami jelen van, azaz a közös jegyek a kiindulópont. (Egy másfajta megfogalmazásban: a problémának van régiója.)

Egy érdekes, de kritikus elem ebben a kérdéskörben egy kettősség, ha az összetartozás nem hivatalos formáját tekintjük: egyrészt hasonló társadalmi, gazdasági jegyek szerint (különböző statisztikai módszerekkel, például

klaszteranalízis) csoportokba sorolhatnak egységeket, de ezek területi kapcsolódása egyáltalán nem garantált, másrészt próbálnak egy-egy jellemző alapján összefüggő területeket lehatárolni, akár a teret felosztani (hivatalos formában átfedés és lyukak nélkül), majd megkísérelhető további közös tartalommal feltölteni ezeket. (Például elmaradott rurális terek mozaikosan, többfelé, illetve egy összefüggő, kiterjedt alföldi térség.) Ezt az előbb hangsúlyozott hatalmi diskurzus, azaz a hivatalos forma annyiban módosítja, hogy míg az előbbi verzió elvileg statisztikai adatokon nyugvó tudományos produktum, addig utóbbinál egyfajta altípust jelent a különböző alkuk révén előálló makrorégió-konstrukció, mivel egzakt tudományos alap ehhez, nehezen megfogható kritériumok esetében, nem található. Az pedig tovább árnyalja a képet, hogy a tudományosan előállított terület egységek esetében is döntések, döntéssorozatok állnak a háttérben (milyen mutatók, hány kategória stb.), amely kutatói szabadságon és felelősségen nyugszik, de akár (szak)politikai iránymutatásokat, döntéseket is tartalmazhat. (Ha csak arra gondolunk például, hogy az EU kohéziós politikájában az elmaradott térségek azon – területileg csak részben összekapcsolódó – NUTS2 régiók, ahol az egy főre jutó GDP az EU átlag 75%-a alatt van.)

A következő lépésben ezeket a szempontokat vesszük alapul, amikor áttekintjük, hogy milyen makroregionális egységek, felosztások jelentek meg az Európai Unió regionális politikai dokumentumaiban. Mindezt azonban a nem szakpolitikai felosztásokkal alapozzuk meg.

3. Az Európai Unió dokumentumaiban fellelhető makrorégiók és jellemzőik

Ahogy Probáld(-Szabó 2005 p. 160.) írja, „Európa térfelosztása csak a 20. században került a történészeket és a geográfusokat élénken foglalkoztató, a közvéleményben széleskörű visszhangot kiváltó kérdések közé, de amelynek ma már könyvtárnyi szakirodalma van”. A tanulmányukban röviden összefoglalásra került, hogy milyen, égtájak szerint elnevezett térségek jelentek meg az elmúlt időszakban, és milyen politikai, gazdasági tartalommal töltődtek meg. Az aktuális szakirodalmi használatban (pl. Európa tankönyvek, tudományos cikkek) ezekből a Nyugat-, Dél-, Észak-Európa viszonylag egyértelmű. Mellettük Közép-Európa egységesen nem jellemző, hanem Nyugat- és Kelet-Közép-Európára bontják, a posztszocialista országok miatt, valamint Kelet-Európa alatt pedig leginkább a posztszovjet országokat és Oroszországot értik, illetve külön megjelenik néhol még egy Délkelet-Európa is. Hogy az egyes régiók, országok melyekbe sorolhatók, ebben nincs teljes konszenzus (pl. Románia Délkelet vagy Kelet-Közép, a Balti államok Észak

vagy Kelet részei). Az Európai Unióhoz való tartozás (országok tagsága) mintegy layerként rátehető erre a beosztásra, és így egyfajta uniós területi értelmezés jelenhet meg (pl. az EU Hatodik Kohéziós jelentésének tagállami kategorizálása, ld. alább).

Rátérve az Európai Unió dokumentumaira: az első, amelyet felhozhatunk példaként, a Europe 2000+ (EC 1994), amelyben nyolc transznacionális terület jelenik meg, mint kutatások esettanulmánya (Központi fővárosok, Északi-tengeri régiók, Atlanti ív, Alpi ív, Kontinentális átló, Mediterrán régiók, Új tartományok (ex-NDK), Ultra-perifériális régió (tengeren túli EU régiók), valamint az akkor még EU-n kívüli Északi országok, Közép- és Kelet-Európa, valamint a Dél- és Kelet-Mediterráneum). A lehatárolások konkrétak, NUTS-régiók határaihoz igazodók, így különböző statisztikai adatokkal ellátottak. Az egységével történő jellemzésük sablonos: aktuális jellemzők és problémák, fejlődési trendek és scenáriók. Makroregionális egységeként való felfogásuk értelmezhető, feltételezett közös jegyeken alapul. (Bár ennek némileg ellentmond, hogy egyes részeiben pont, hogy a térségen belüli különbségekre hívják fel a figyelmet a szerzők.) (1. táblázat).

Az Európai Unió második kohéziós jelentése (EC 2001) szintén tartalmaz makrorégiókat, de csak hármat, és elég formalizáltat: magterületi régiók, perifériális régiók és egyéb (köztes) régiók. Ez is NUTS-régiókból áll, és területileg szép koncentrikusságot mutat. Földrajzi távolságokon és gazdasági súlyokon alapult a kiszámítása (az egyes NUTS3 régiók beosztása a három csoportba), majd társadalmi, gazdasági mutatók alapján össze is vannak hasonlítva, érzékeltetendő az EU földrajzi és egyben társadalmi-gazdasági centrum-periféria relációját.

Időrendben haladva az új Területi Ágenda és háttéranyaga a következő olyan dokumentum, amely makrorégiókat tartalmaz. Ennek munkálataiban részt vettem, így születési körülményeiről megírhatom, hogy mivel az előző Ágendában nem jelent meg területi szempontú fejezet, csak ágazatiak, emiatt igény merült fel a hazai koordinátorok részéről, hogy a társadalmi, gazdasági jellemzőket makrotérségi szinten összegezzük. Ennek – tagállami szakértőkkel történt többszöri egyeztetések utáni – verziója lett egy négyes felosztás (Nyugat, Észak, Dél, Közép és Kelet), és az egyes makrorégiók külön jellemzést is kaptak, építve az anyag ágazati részeire. Az alap a korábban leírt Probáld-Szabó féle munka volt, ez alapján lett kijelölve négy, társadalmi-gazdasági jellemzők és egymástól való elkülönülésük alapján homogénnek ítélt makrorégió (bár határaikon területi átfedések is megjelentek). Ezekhez azonban nem párosultak adatelemzések, mivel például nem is voltak pontos határaik. Fontos lépést jelentettek ugyanakkor az EU regionális politikájában a makrorégiókban való gondolkodás megerősítésében.

1. táblázat: Az Európai Unió regionális politikájának makroregionális beosztásai

Table 1. The macroregional subdivisions of European Union regional policy

	EUROPE 2000+ (1994)	Második Kohéziós Jelentés (2001)	Területi Ágenda (2011)	Hatodik Kohéziós Jelentés (2014)	Makroregionális stratégiák
Makrorégió (db)	8(+3)	3	4	6	4(+?)
Pontos határ	van	van	nincs	van	van
Területi összefüggés	van	van	van	van	van
Homogén (közös jellemzők)/ csomóponti	homogén	homogén	homogén	inkább homogén	homogén, feltételezve
Közös természeti alap	főként	nincs	nem jellemző	részben	főként
Közös társadalmi alap	részben	van (elérhetőség)	részben	részben	feltételezve
Társadalmi, gazdasági összetartozás/ kohézió	feltételezve	nem jellemző	feltételezve, részben	feltételezve	feltételezve
Intézményi összetartozás	nincs	nincs	nincs	nem jellemző	van
Adatelemzés	van	van	nincs	van	van

Forrás: saját szerkesztés

Az EU Hatodik Kohéziós jelentése, egy kicsit más szemléletben, de igazából makrorégiókat ad meg akkor, amikor bevezetőjében a tagállamokat csoportokba sorolja, azon célból, hogy magában a szövegben értelmezhető legyenek a megemlítésre kerülő nagyobb egységek tartalma. Ez alapján az alábbi nagyobb térségek határozhatók meg (egy-egy ország akár több beosztásban is megjelenik): Nyugati tagállamok (EU-15), Közép- és Kelet-Európai tagállamok (EE, LV, LT, PL, CZ, SK, HU, HR, SI, BG (RO? – véletlenül kimaradt)), Déli tagállamok (ES, PT, IT, EL, CY, MT), Északi tagállamok (DK, SE, FI), Balti államok (EE, LV, LT), Benelux (BE, LU, NL). Jellemzőjük a konkrét (ország)határ léte, a területi összefüggés (egyedül a déli tagállamok nem kapcsolódnak szárazföldön keresztül), valamint döntően a homogenitás, amelyben több tényező is keveredik. Egyrészt az időrendiség (régiből és új tagállamok), amely gyakorlatilag gazdasági fejlettségbeli különbséget is takar, másrészt a földrajzi elhelyezkedés (nyugat, kelet, észak, dél), harmadrészt egyfajta földrajzi és politikai kategória (Benelux, Baltikum).

Talán ennél a „felosztásnál” érezhető leginkább az európai makroregionális sokszínűség.

Az Európai Unió kohéziós politikájának egyfajta értelemben új korszakát nyitották meg az ún. makroregionális stratégiák. A TÉRPORT weboldal megfogalmazásában: az Európai Unió Balti-stratégiájának előkészítése során kialakított definíció szerint a makrorégió alatt „olyan területi egységeket értünk, amely különböző országok azon régióit öleli fel, melyek közös kohéziós jellemzőkkel bírnak, valamint egymáshoz fűződő sajátos politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatokkal rendelkeznek” (terport.hu). A közös kohézió ebből értelmezhetetlen kifejezés, de mindazonáltal a meghatározás értelmezhető. Ezen elképzelés alapján megalakult egyésszt a Balti tengeri Régió, majd a Duna Régió. Az elmúlt időszakban ezt követte a Jón és Adriai, majd az Alpi Régió. (Nevükben régiók, de valójában ezek inkább makrorégiók, ahogy a stratégiájuk elnevezésében is szerepel.) A Balti stratégia kialakítása a Balti országok kezdeményezése volt, nem központi, és jelentős lobbitevékenység után a svéd elnökség alatt fogadta el az Európai Tanács. Ugyanakkor nem rendeltek hozzá új szabályozást, intézményt és pénzügyi keretet (Stocchiero 2010). A minta azonban adott volt, így több hasonló kezdeményezés is született. Az EU álláspontja szerint: „A makroregionális stratégiák új lehetőséget jelentenek a nagyobb régiók átfogó fejlesztésére, a közös problémák kezelésére és a közös lehetőségek kiaknázására. Egyértelműen uniós hozzáadott értéket képviselnek, és megerősítik az EU meglévő horizontális szakpolitikáit.” (EC 2014) Ez az új területi keret egy új lehetőséget is nyitott, hiszen a makrorégió egyfajta új területi kormányzati szintet is jelent a nemzetállamok felett és a közösségi szint alatt, bevonva a lokális, regionális, nemzeti és közösségi szinteket egy transznacionális és összekapcsolt földrajzi térbe (Stocchiero 2010).

Rögtön felmerült tudományos szinten, hogy mi alapján lehet makrorégió, illetve ki kerülhet be és ki nem egy ilyen formációba (Stocchiero 2010). Maga az EU egy elég laza meghatározást adott csak: a makrorégió “an area including territory from a number of different countries or regions associated with one or more common features or challenges (...) geographic, cultural, economic or other” (EC 2009, pp. 1 and 7 id. Stocchiero 2010). Ez a szöveg funkcionális régióként határozza meg a makrorégiókat, hiszen a közös kihívásokra és ezáltal a közös cselekvésre hívja fel a figyelmet, ezzel ugyanakkor nagyon kiszélesítette a kialakítható makrorégiók földrajzi skáláját (Stocchiero 2010).

A makroregionális stratégiák alanyainak jellemzője, hogy természeti objektumokon alapulnak, úgy, mint a Bálti tenger, Duna, Jón és Adriai tenger, valamint az Alpok, de a tervezett Északi tengeri, Atlanti ív, Fekete tengeri,

Kárpátok, esetleg a Mediterráneum esetében is ez figyelhető meg. Ez abból a sokszor hangsúlyozott szempontból, hogy a természeti környezet nem ismer országhatárokat (például a víz- vagy légszennyezés nem áll meg a határnál), jó alapot jelent ilyen összefogásoknak és közös cselekvéseknek. Jegyeik a közigazgatási határokhoz igazodó határvonalak, területi összefüggés, homogén (természetföldrajzi) alap, feltételezett társadalmi, gazdasági kötődés (közös jellemzők és problémák), és ezekre építve egy intézményi összetartozás (mert bár nincs külön hivatalos EU szervezete, de a benne lévők koordinációs testületet hozhatnak létre). Elméleti közelítésben a közös jellemzők és közös problémák „generálják” annak igényét, hogy ilyen területi formációk létrejöhessenek (a problémáknak van régiója), ugyanakkor ezek belső megosztottsága azért kételyeket is ébreszt a homogenitás elfogadása tekintetében, azaz a természeti alap mellett nem mutatható ki a nagyfokú társadalmi, gazdasági hasonulás. Emiatt fontos lehet viszont a szomszédos térségektől való különbözőség. Ha típusaikat is nézzük, akkor a Dunai Régió a legvitathatóbb, valamint a Mediterráneum; előbbi a folyó mérsékelt kohéziós szerepe, utóbbi a sokszínűsége miatt.

Mindezek után azonban fontos feltárni, hogy vajon mennyire illeszkednek a különböző elképzelt makrorégiók a statisztikai adatokon nyugvó térségkategorizáláshoz, egy-két alapmutatót véve.

A népesség területi koncentrációbeli különbségei, s így a város-vidék kontraszt mindegyik makrorégióban jelen van, amit jól példáz, ha az EU ezen tárgyú kategorizálását vesszük alapul (urban-rural typology for NUTS3 regions): a városi, a köztes és a vidéki terek mozaikossága révén igazából nem rajzolódik ki egy nagy kiterjedésű, „azonos színű” makrorégió. (A NUTS3 régiók az alapján kerültek besorolásra, hogy a rurális terekben lakók aránya kisebb mint 20%, 20 és 50% között van, illetve nagyobb mint 50%; a rurális terek azonosítása pedig grid cellákon és népsűrűségi adatokon nyugszik.) Ez egy fontos területi dimenzió, és valójában ez teszi a homogén makrorégiókat „sebezhetővé”, mivel míg mikro- és mezoszinten a nagyvárosi (csomóponti) régiók mellett megtalálhatók a rurális homogén területek, addig ez már Európában makroszinten nem jellemző, mindössze Észak-Európa egyes részei esélyesek erre. Emellett egyfajta európai megalopolisz némi jó indulattal még felvázolható a tágabb Benelux térségben. A gazdaság területi koncentrációja hasonló a népességéhez, így erről is az előbbieket mondhatók el.

A gazdasági fejlettség viszont markánsabb zónákra osztja a kontinenst. Az egy főre jutó GDP alapján szépen kirajzolódik egy elmaradott Baltikum-Balkán zóna (egy-egy fővárosi régiók emelkednek csak ki ebből), visszaadva a poszt szocialista országok alkotta, tágran értelmezett Kelet-Közép-Európát. (Igazából Görögország sem lóg ki belőle, sőt, tengeren átívelve még Dél-

Olaszországot is bevehetjük a körbe.) Ellentéte pedig egyfajta centrum zóna, Délkelet-Franciaországtól és Észak-Olaszországtól az alpi országokon át fel a Benelux-államokig, Dél-Angliáig, sőt északkelet felé fordulva egész Észak-Európáig. (Ha összetettebb indikátorokat veszünk, mint az EU hivatalos dokumentumaiban is megjelent HDI, illetve a Regionális Versenyképességi Index, akkor sem rajzolódik ki más területi kép.)

Nem véletlen emiatt, hogy Európára készült térszerkezeti vizsgálatok és modellek is leginkább ezt tükrözik: a különböző elemzések igazából a Brunet-féle Kék banán ábrát (mint nagy, közel összefüggő fejlett térséget) tudják csak igazolni (Szabó 2015). Fontos azonban, hogy a fokozódó város-vidék ellentétet, és a nagyvárosok kiemelkedő szerepét hangsúlyozó másik híres térszerkezeti ábra, a Kunzman-féle Európai szőlő viszont pont, hogy ezen makroregionális beosztásokat „támadja”, és a homogén európai nagyrégiók helyett a nagyvárosi (csomóponti) régiókat helyezi a fókuszba. Ezek hatásköre viszont inkább mezoszintű, mint makroregionális. Ami már a makroregionális méret felé közelíthet, az a nagyvárosi régiók területi csoportosulása (pl. Randstad, Ruhr-vidék), a zónáik összeérése, illetve a kiemelkedő fővárosi régiók (pl. London, Párizs) egyre messzebb nyúló vonzásköre. Ha viszont a transznacionális jelleget hangsúlyozzuk, akkor csak kisebb európai megalopoliszok (pl. a vízionált Randstad-Belga gyémánt-Ruhr-vidék) jelenhetnek igazi európai makrorégiót ebben az esetben.

Ha tagállami szintről nézzük a gazdasági fejlettséget, akkor a Hatodik Kohéziós Jelentés (EC 2014) nagyjából visszaigazolja a területi zonalitást: beosztásukban a magasan fejlett országok (GDP/fő az EU átlag felett) nyugaton fekszenek és területileg összefüggők (BE, LU, NL, DE, AT, DK, SE, FI, UK, IE, FR, ES, IT), a kevésbé fejlett tagállamok (GDP/fő az EU átlag 75%-a alatt van) pedig keleten találhatóak, és szintén érvényesül a területi kontinuitás (BG, RO, HU, HR, SK, PL, EE, LV, LT). Ugyanakkor a középkategóriába soroltak (75 és 90% közöttiek) már területileg szórtak (egyik sem érintkezik másikkal), és részben délen, részben „kelet-középen” fekszenek (EL, PT, CY, MT, CZ, SI). Ami ehhez kapcsolódik, hogy míg korábban inkább „fejlettségi lépcsőkről” beszéltünk, addig ma már ezek „lejtővé” simulnak, mivel nincsenek olyan korábbi éles törések a nyugati és keleti, szomszédos országok és régiók között. (Szép példája ennek az egykori NDK régióinak köztes fejlettségi jellege.)

Utolsó elemként megnézhetjük még Magyarország helyzetét az egyes makroregionális beosztásokban. A csatlakozás előtti beosztások esetében hazánk, mint Kelet- és Közép-Európa országa jelenik meg (EC 1994), valamint mint a periféria része (EC 2001). A csatlakozás után is – nem meglepő módon – megmaradt hazánk a Közép és Kelet kategóriában (EC 2011, EC 2014).

Ebben elmozdulás nem is várható, nem csak a történelmi múlt (posztszocialista ország) és a földrajzi helyzet (felfogásunkban inkább kelet-közép-európai pozíció), hanem a közelmúlt és közeljövő gazdasági folyamatai miatt is (elmaradott EU tagállam). Emiatt fontos azt végig gondolnunk, hogy mit is jelent a Közép- és Kelet-Európa (vagy a Kelet-Közép-Európa), mert ebből a makrorégióból nem foguk tudni „kitörni”, és egyrészt pozíciónak kell magunkat ebben, megtalálni súlyunkat, szerepünket, ugyanakkor egyediségünket, másrészt európai, vagy akár világszinten ki kell állnunk a makrorégiók mellett, lobbizni kell érte, összefogásban szomszédainkkal. (Felfogásunkban ezek geopolitikai témák.) A területi kutatások feladata pedig tudományos vizsgálatok révén bemutatni e makrorégió közös jellemzőit, valamint különböző szempontú tagolásait, akár területi egyediségeit.

Az új makroregionális stratégiák közül Magyarországot mindössze egy, a Duna érinti, illetve a tervezettek közül esetleg a Kárpátok makrorégió, de ez még tárgyalások kérdése. Azaz hazánkat igazából egy érdemi transznacionális, területileg folytonos természeti objektum (Duna) érinti, nem lévén tengerpartja, magashegysége. A Kárpát-medencei jelleg egyedi, unikális (szép példája ennek, hogy az integrációhoz való csatlakozásunkkor egy külön biogeográfiai régió lettünk az európai uniós rendszerben), így területileg nem kapcsolható össze más térségekkel, emiatt csak olyan területi lobbiban gondolkodhatunk, mint az „európai medencék”, vagy az európai nagy síkvidékek, esetleg a kontinentális vizek (folyók, tavak) összefogása, de ezek hátránya, hogy nem makrorégiók, mivel területileg nem összefüggők, valamint előbbiek problémái kevésbé látványosak. Aktuálisan pedig a makrorégiók a felfutó területi elemek. Ha a kohéziós politikában és a slágerré váló természeti objektumokban gondolkodunk, akkor nekünk mégis egyrészt a vizeket kell előtérbe tolnunk (folyók áradása, a medence állapot lefolyó jellegének problémái, tavak túlterhelési veszélyei, illetve akár a felszín alatti vizek veszélyeztettsége, barlangok stb.), másrészt a síkvidékek problémáit (visszaszoruló agrárium, város-vidék ellentét fokozódása, szerényebb turisztikai potenciál, nagyobb közlekedési leterheltség stb.), ha nem akarunk le- és kimaradni az új területi lobbizásból. Ez viszont nem makroregionális szempontból, hanem ahogy a kohéziós politikában a kohézió nem csak a területi szomszédságban jelenik meg, hanem összeurópai kapcsolódási szinten (ld. Európai Területi Együttműködések célkitűzést), úgy itt is erre kell a hangsúlyt helyeznünk, azaz ezen a téren ezért a formáért és erősítéséért kell kiállni.

4. Összegzés

A tanulmány összegzéseként egyrészt kiemelhetjük, hogy a makrorégiók esetében a legnagyobb hangsúly a nemzetközi, azaz az országokon átívelő

jellemben van. Ez alapvetően megkülönbözteti a nemzeti szint alatti, önálló közigazgatási egységként felfogható régióktól, hiszen itt több önálló intézményrendszer összekapcsolásáról van szó. Ugyanakkor mégis régiót párosítanak a makroszinthez, leginkább azért, mert ezzel emelik azt ki, hogy területi és funkcionális összefüggés van jelen egyszerre.

Az Európai Unió különböző hivatalos dokumentumaiban többféle makroregionális felosztással, egységgel találkozhatunk. Ezek egy része ugyan tudományos elemzések céljából született, ugyanakkor regionális politikai üzenetük is van, mivel arra hívják fel a figyelmet, hogy nem csak országokban és régiókban kell a szakpolitikának gondolkodnia, hanem különböző makroregiókban is, mivel a természeti és a társadalmi, gazdasági tényezők java nem kötődik szorosan országokhoz vagy egy-egy régióhoz. Lehet szó általában a perifériák felzárkóztatásáról, vagy lehet szó a különböző adottságú nagytérségek különböző problémák révén makroregióvá „formálásáról”. (Ezeket persze a szakpolitika a végén azért köti közigazgatási határokhoz.) Utóbbiak pedig ebben az évtizedben erőteljes kibontakozást mutatnak: sorra alakulnak az Európai Unióban az új makroregiók, különböző (de igazából csak néhány) kiemelt funkcióra épülő makroregionális stratégiákkal. Ezeknél azonban fontos látni, hogy nem tudományosan megalkotott területi egységek, hanem különböző érdekek, érdekcsoportok, területi szereplők összefogásaként létrejövő regionális politikai célú térségek, és a régiók általánosan elfogadott jegyei közül leginkább egy dominál, az egyfajta intézményi, leginkább közös stratégiai rendszer. A többi szempont már csak területkutatók vizsgálati alanyai lehetnek, erősítve vagy épp gyengítve az adott terület régióként való emlegetésének jogosságát.

Felhasznált irodalom

- Dubois, Alexandre; Hedin, Sigrid; Schmitt, Peter; Sterling, José (2009): EU macro-regions and macro-regional strategies – A scoping study. Nordregio Electronic Working Paper 2009/4.
- Stocchiero, Andrea (2010): Macro-Regions of Europe: Old Wine in a New Bottle? Working Papers 65/2010. http://www.cespi.it/wp/wp%2065-cespi%20macroregioni%20europee%20_eng_.pdf (2016.10.20.)
- European Commission (1994): EUROPE 2000+. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg
- European Commission (2001): Unity, solidarity, diversity for Europe, its people and its territory. Second report on economic and social cohesion. (Második Kohéziós Jelentés). Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg

- European Commission (2011): Az Európai Unió területi helyzete és kilátásai. A Területi Agenda 2020 háttérdokumentuma. http://regionalispolitika.kormany.hu/download/f/f6/20000/TSP_2011_HU_20111215.pdf (2016.10.25)
- European Commission (2014): Sixth Report on Economic, Social and Territorial Cohesion (Hatodik Kohéziós Jelentés) Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg
- Probáld Ferenc, Szabó Pál (2005): Európa térszerkezetének modelljei. In: Dövényi Zoltán, Schweitzer Ferenc (szerk.): A földrajz dimenziói. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest. pp. 159-170.
- Szabó Pál (2015): Régió és térszerkezet az elmélettől a területpolitikáig. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest